

Podgorica, 29. septembar 2023. godine

Obavještenje o stopi kontracikličnog bafera kapitala za Crnu Goru tokom četvrtog kvartala 2023. godine

Odlukom o stopi kontracikličnog bafera kapitala za četvrti kvartal 2023. godine, a u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20, 8/21), Centralna banka Crne Gore odredila je stopu kontracikličnog bafera kapitala za četvrti kvartal 2023. godine. Stopa je određena na nivou od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Stopa od 0% odnosi se na teritoriju Crne Gore tj. na relevantne izloženosti kreditnih institucija u Crnoj Gori, a u skladu sa članom 147 Zakona o kreditnim institucijama, svaka kreditna institucija je dužna da izračunava specifičnu stopu kontracikličnog bafera – kao ponderisani prosjek stope kontracikličnog bafera koja se primjenjuje u Crnoj Gori i onih stopa koje se primjenjuju u drugim državama u kojima kreditna institucija ima relevantne kreditne izloženosti.

U skladu sa članom 144 Zakona o kreditnim institucijama, CBCG je dužna da uz odluku o stopi kontracikličnog bafera kapitala objavi i obavještenje na svojoj internet stranici, a član 144 (uz član 141) Zakona propisuje informacije koje obavještenje mora da sadrži.

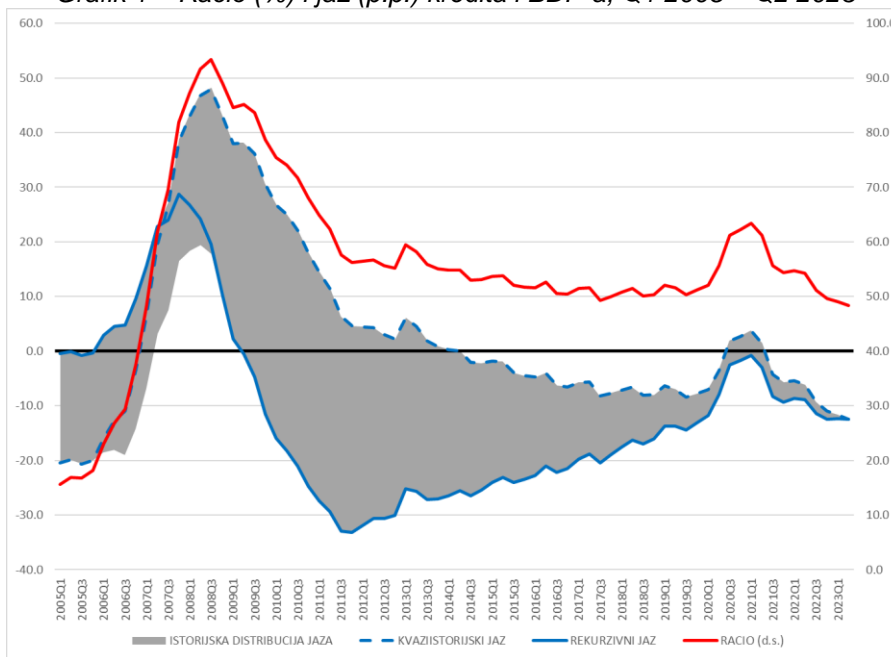
U nastavku su prikazani ključni nalazi analitičke podloge na bazi koje je donijeta odluka o stopi kontracikličnog bafera.

Kao polazišna osnova izračunat je tzv. referentni pokazatelj (engl. *buffer guide*). Za izračunavanje referentnog pokazatelja korišćen je tzv. standardizovani jaz kredita i BDP-a, u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, odnosno u skladu sa Preporukom Evropskog odbora za sistemske rizike o smjernicama za određivanje stopa kontracikličnog bafera (ESRB/2014/1).

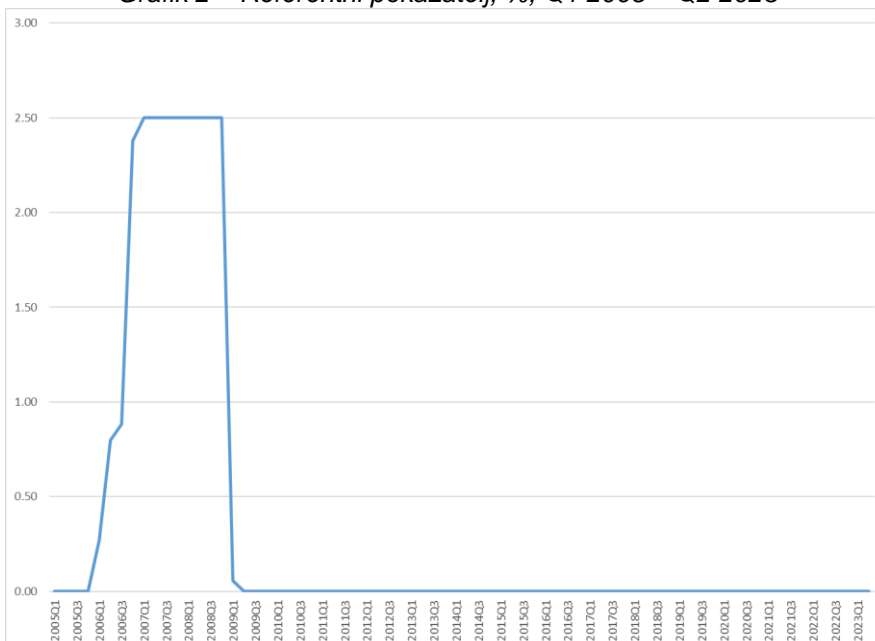
Na kraju drugog kvartala 2023. godine ratio kredita i BDP-a bio je na nivou od 48,4%. U odnosu na svoj dugoročni trend ratio je odstupao -12,5 p.p, što je bilo ispod donjeg praga od 2 p.p. tj. minimalne vrijednosti koja bi ukazivala na potrebu za uvođenje nenulte stope kontracikličnog bafera kapitala, čime je vrijednost referentnog pokazatelja bila 0%.

Posljednja tri kvartala, jaz je posebno izražen (više je otvoren nego ranije), što je posljedica jačeg rasta BDP-a od rasta kredita.

Grafik 1 – Racio (%) i jaz (p.p.) kredita i BDP-a, Q1 2005 – Q2 2023

Grafik 2 – Referentni pokazatelj, %, Q1 2005 – Q2 2023

Pored referentnog pokazatelja, analizom su obuhvaćeni i drugi odabrani pokazatelji kojima CBCG prati ciklične sistemske rizike u Crnoj Gori.

Krediti banaka, posmatrani kroz definiciju korišćenu za obračun referentnog pokazatelja, zadržali su solidnu stopu rasta na godišnjem nivou. Novoodobreni krediti banaka u periodu do kraja juna 2023. godine bili su, međutim, niži u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Smanjenje novoodobrenih kredita uglavnom se odnosilo na sektor privrede koji je manje koristio kredite za refinansiranje obaveza prema drugim bankama, ali i kredite za realizaciju investicionih programa. Kod sektora stanovništva, najveću razliku činili su manji gotovinski krediti, koji su posljednjih mjeseci značajno poskupjeli. Ročna struktura gotovinskih kredita i dalje je relativno nepovoljno pomjerena prema kreditima sa dužim ročnostima.

Kamatne stope na novoodobrene kredite tokom šest mjeseci 2023. godine u poređenju sa istim periodom prethodne godine ukazuju da je zaduživanje u prosjeku skuplje za 1,01 p.p. Povećanje kamatnih stopa na novoodobrene kredite posebno je izraženo u posljednja tri kvartala i gotovo podjednako je ispoljeno kod sektora stanovništva i privrede.

Bilansna kretanja banaka u 2022. godini primarno je karakterisao rast depozita, što je uslovalo rast aktive banaka, s tim da su banke primljena sredstva mnogo više preusmjeravale u likvidnu aktivu, a manje u kredite. Međutim, u prvih pola godine 2023. godine, bilansa struktura je promijenjena „u korist“ ukupnih kredita¹ i investicija u hartije od vrijednosti. Visoka likvidnost karakteriše sistem. Učešće likvidne aktive u ukupnoj aktivni bilo je blago manje na kraju drugog kvartala 2023. godine nego u uporednom periodu prethodne godine i iznosilo je 26%. Odnos kredita i depozita dodatno je porastao u odnosu na kraj prethodne godine i iznosio je 75,6% (bruto), odnosno 72,9% (neto).

U periodu do kraja juna 2023, banke su ostvarile 2,1 puta veći profit nego u uporednom periodu 2022. godine (66,4 mil. eura). Koeficijent adekvatnosti kapitala iznosio je 20,1% i bio je veći nego na kraju prvog kvartala 2023. kada je iznosio 18,9%. Tokom pandemije učešće nekvalitetnih kredita donekle je povećano, ali je u padu još od početka 2022. godine, što je na kraju juna 2023. iznosilo 5,2%.

Kada je u pitanju tržište nekretnina, vrijednost hedoničkog indeksa cijena nekretnina (podatke proizvodi CBCG) iz posljednje ankete ukazuje na novi rast cijena nekretnina. Takođe, cijene stanova novogradnje (podatke proizvodi

¹ Dominantno zbog povećanja depozita kod banaka i ostalih depozitnih institucija.

MONSTAT) tokom 2022. ostvarile su izražen rast, što je bilo evidentno i u drugom kvartalu 2023. Cijene stanova novogradnje su na nivou maksimalnih vrijednosti u posljednjih 10 godina, a i dalje su niže u odnosu na vrijednosti iz perioda buma iz 2006-08. godine.

Novoodobreni stambeni krediti bili su u značajnom padu tokom većine pandemijskog perioda, ali su se oporavili zaključno sa krajem 2021. i nastavili sa rastom u 2022. godini. Nešto niži nivo novoodobrenih stambenih kreditira zabilježen je u prvoj polovini 2023. godine nego u istom periodu 2022. Kamatne stope na novoodobrene stambene kredite za posljednjih godinu dana bilježe značajan rast. Građevinska aktivnost je u prvih pola godine 2023. godine bila niža.

Na tržištu kapitala primjetan je dalji pad tržišne kapitalizacije i relativna stagnacija indeksa. Vrijednosti prometa i indeksa višestruko su niže u odnosu na vrijeme snažne ekspanzije iz 2007. godine.

S obzirom na navedeno, CBCG je odredila stopu kontracikličnog bafera kapitala od 0%. CBCG će, u skladu sa svojim makroprudencijalnim nadležnostima, nastaviti da redovno prati razvoj mogućih neravnotežnih odnosa u finansiranju potreba nefinansijskog sektora i stanovništva, te da kvartalno objavljuje stope kontracikličnog bafera kapitala.

Metodološke napomene za obračun referentnog pokazatelja:

Obračun racija i jaza kredita i BDP-a sproveden je na uzorku od Q1 2002. godine. Kvaziistorijski jaz izračunava se na cijelom uzorku, a rekursivni jaz na desnostranom pomjerajućem uzorku (raspoloživih podataka u svakom kvartalu), pri čemu su posljednje opservacije uvijek iste za oba pokazatelja jaza. Istorijska distribucija izračunatog jaza predstavlja područje između najmanje i najveće vrijednosti jaza izračunate pomjeranjem uzorka udesno. Istorijska serija referentnog pokazatelja visine bafera prikazana je kao funkcija rekursivnog jaza, pri čemu je sa gornje strane omeđena standardnim zakonskim maksimumom od 2,5% (izuzetno, stopa kontracikličnog bafera može biti i iznad 2,5%).

Izvori podataka:

1. MONSTAT, nominalni BDP. Podaci o BDP-u su preračunati kao godišnji kumulativi, tj. kao zbir vrijednosti BDP-a u datom kvartalu i tri prethodna kvartala. Podaci o BDP-u prije 2006. godine dobijeni su primjenom prosjeka učešća kvartalnih u godišnjim vrijednostima BDP-a za period Q1 2006 – Q4 2021.

2. CBCG, bruto krediti i druga potraživanja kreditnog tipa. Podaci o kreditima odnose se na zbir stanja kredita banaka, mikrokreditnih finansijskih institucija, lizing društava, faktoring društava i društava za otkup potraživanja na kraju kvartala, koje su te institucije odobrile nefinansijskom sektoru i stanovništvu, isključujući nerezidente. Tim kreditima nijesu dodati oni krediti koje su nefinansijski sektor i stanovništvo dobili od inostranih subjekata, zbog neadekvatne dužine, frekventnosti i pouzdanosti te serije podataka.